

17.2. KUNSTIÕPETUS PÕHIKOOLIS

Kunstiõpetus toimub waldorfkoolis regulaarselt iganädalaste ainetundide vormis. Samas on kunstiõpetus läbiv õppeaine, millele klassiõpetaja pühendab erinevates ainetundides ainevihikuid kujundades piisavalt aega ja tähelepanu. Valdavalt on kunstiõpetus klassiõpetaja ülesanne, kuid õpetajate kolleegiumi ühisotsusel võib kunstiõpetaja vastavad tunnid üle võtta ka enne 9. klassi.

Waldorfõpetaja ettevalmistuse ja enesetäienduse hulka kuulub alati ka kunstilise eneseväljenduse arendamine. Kunst on kõige otsesemalt seotud inimese olemuse ühe osaga, tunnetega. Kunstilise tegevuse läbi kogeb õpilane kõige paremini kunsti mõju, arendab hinge tundlikkust ning silma ja kätt. Laiemas plaanis soodustab kunstiga tegelemine pedagoogika kui kasvatuskunsti arengut.

Kunstiõpetuse aine suuremad alateemad põhikoolis on maalimine, joonistamine ja voolimine. Eristatakse jutustavat või joonistavat maalimist, mis toimub alguses vahaplokkide või -kriitide, hiljem värviliste pliiatsitega ning akvarellidega maalimist. Esimest kasutatakse pidevalt kõigis ainetes seoses vastavate teemade ning ainevihikutega. Illustratsioonid ainevihiku tekstide juurde, pildid loodusõpetuse, ajaloo ja geograafia teemadel, samuti füüsika- ja keemiakatsete esteetiline kujutamine nõuavad pidevat kunstilist tegevust ja tehnika edasiarendamist. Akvarellidega maalimine toimub reeglina kunstitunni ajal. Voltimine ning muud meisterdamistööd kuuluvad käsitöö valdkonda.

Maalimisõpetuse lähtekoht on Goethe värviõpetus, milles uuritakse ja kirjeldatakse värvide meelelis-kõlbelisi mõjusid. Laps õpib tajuma objektiivset hingelist muljet, mille värvitajumus esile kutsub. Seetõttu hakatakse lastega akvarellidega maalima viisil, mis on väga lähedane abstraktselisele maalimisele. Samas peab värvist lähtuv maalimine olema lapse jaoks hingeliselt konkreetne. Õpetaja jutustatud värvilood, mis iseloomustavad värve enne nende paberile ilmumist, on juhiseks ja abiks sel viisil värvidega ümberkäimisel. Kui laps on piisavalt kaua ja intensiivselt värve tundma õppinud ja läbi elanud, leitakse õpetaja juhendamisel tee värvist mineraalsete vormideni (mäestikud, kivid), atmosfääriliste nähtusteni, taimede ja loomadeni. Väline vorm tuletatakse värvide sisemisest läbielamisest. Akvarellitehnikat harjutatakse põhjalikult märgtehnikast (1. –6. klass) kuni kihttehnikani (alates 7. klassist). Viimane nõuab diferentseeritumat, äraootav-vaatlevat töövormi.

Jutustava või joonistava maalimisega tegeldakse õpetaja juhendamisel kogu kooliaja. Algimpulsiks on siin õpetaja joonistatud tahvlipildid. Lähtekohaks on värvipind, mitte joon. Piirjooned tekivad erivärviliste pindade kokkupuutel.

Voolimine arendab eelkõige vormi tunnetamist. Voolimises on mõttekas kasutada alguses pehmemat materjali – voolimisvaha, hiljem savi. Savitöös äratatakse algselt lihtsat vormi, kera, ning selle edasiarendusi voolides laste vormitunnetus. Hilisem ühest tükist figuuride voolimine võib samuti lähtuda kerast. Sarnaselt maalimisele annavad voolimistööks ainetest paljud perioodõppe ained, nt loomaõpetus, inimeseõpetus, geomeetria (ruumilised kehad).

Kunstiõpetus on meeltekooolitus, mille kaudu lapse hing toitu saab. Kunstiloomingus kogeb laps oma hingelisust. Samaaegselt meelelisega toimib värvi- ja vormitajumises mittemeeleline kogemus, mis viib väljapoole iseenda piire, objektiivsete kvaliteetide maailma. Värviaistingutest omandab laps paindlikud kujutlused, paindlikud tunded ja tahteaktsioonid. Kogu hingelisus muutub paindlikumaks. Kunstiõpetuses aredatakse õpilase tajumisvõimet ja loovust, tasakaalustatakse emotsioone, kujundatakse maitseotsustusi ja üldist huvi kunsti vastu.

Tööde valmimisele järgneb õpetaja poolt juhendatud tööde vaatlus. Võimalusel toimub see järgmisel päeval. Õpetaja juhhib tähelepanu töödes avalduvatele erinevatele kunstilistele parameetritele. Õpetaja suunamisel harjutatakse vaatlusel objektiivset pilku. Kõik tööd väärivad esitlemist klassitoa või kooli seintel. Klassi tööde esitlemine grupina loob vaatlusel teistsuguse kogemuse kui üksiktööde puhul.

Kunstiõpetuses on väga olulised kvaliteetsed, looduslikud töövahendid: akvarellid, vahakriidid, pliiaid, savi. Reeglina hangib need kool tunnustatud ja looduslikke tooraineid kasutatavalt firmadelt.

Tänapäeval omab kunstiga tegelemine üha rohkem ka profülaktilis- teraapilist iseloomu. Oma kogemustest lähtuvalt saavad klassiõpetaja ja kunstiõpetaja seda klassiga koos või õpilasega individuaalselt töötades mitmekülgset rakendada. Kui klassi on hommikuti raske koondada või ilmnevad tugevad probleemid tahtesfääris, võib klassiõpetaja mõne aja jooksul põhitunni rütmilises osas rakendada voolimist. Kunstiõpetuse profülaktilis-teraapiline kasutusala on väga paindlik ning lähtub alati konkreetsetest oludest, õpilastest ning õpetajast.

17.2.1. Õppe-eesmärgid

- vaatlemisoskuse arendamine;
- elava värvitunnetuse arendamine;
- kujutlusvõime ja ruumitunnetuse arendamine;
- loovuse arendamine;
- oskuste arendamine erinevatel kunstialadel;
- erinevate materjalide ja töövõtete tundmaõppimine ja kasutamine;
- kunstiteose ilu ja isikupära märkamine ja hindamine.

Põhikooli kunstiõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) tunnetab ja arendab oma loomingulist potentsiaali, õpib tundma visuaalsete kunstide

väljendusvahendeid ning suudab luua erinevaid kunstiteoseid, rakendades loovalt õpitud teadmisi ja tehnikaid;

2) kasutab erinevaid mõtlemis- ja tegutsemisviise nii loometegevuses kui ka igapäevases elus;

3) analüüsib kunstiteoseid ja visuaalset keskkonda, kasutades põhikoolis omandatud ainealast terminoloogiat, ning põhjendab oma arvamust;

4) märkab esemelise keskkonna ja visuaalse meedia esteetilisi, eetilisi, funktsionaalseid ja ökoloogilisi aspekte;

5) õpib tundma ja väärtustab nii mineviku kunstipärandit kui ka nüüdisaegset kunsti;

6) seostab omavahel kunsti ning kultuuri, ühiskonna, teaduse ja tehnoloogia arengut ning mõistab kunsti kui kultuuridevahelist suhtluskeelt; teadvustab kultuurilist mitmekesisust. Põhikooli lõpuks teadvustab kunsti rolli nii oma elus kui ka ühiskonnas ja orienteerub visuaalses keskkonnas.

Õppeaine kirjeldus

Kunstiõppe siht on omandada visuaalne haridus ning arendada mõtlemis-, koostöö- ja eneseväljendusoskusi, et toetada isiksuslikku arengut ning toimetulekut tänapäevases mitmekultuurilises muutuv maailmas. Kunst võimaldab õpilasel tunnetada endas loojat ning toetab seeläbi aktiivse maailmavaate omaksvõttu ja ettevõtlikku ellusuhtumist.

Aine õppimise osad on:

1) uurimine ja oma ideede arendamine;

2) väljendusvahendite loov rakendamine;

3) mõtestamine ja refleksioon.

Ülalnimetatud õppimise osad on omavahel orgaaniliselt ja tihedalt põimunud – õpilase loova ning iseseisva mõtlemisoskuse arenemine ja uute teadmiste omandamine kinnistuvad praktilise loovtegevuse kaudu. Oskuste kujunemine on järjepidev protsess ja oma kogemustega seostatakse teadmisi nüüdisaegsest maailmast: kunstiajaloo ja tänapäeva kunsti sidemetest, ruumilise keskkonna disaini ja visuaalkultuuri arengusuundadest. Oluline on avastada ja luua seoseid teistes õppeainetes käsitletavate ajastute ja teemadega. Kunsti käsitletakse nii omaette väärtussüsteemi kui ka võtmena ümbritseva elu mõtestamiseks, mõistmiseks ja tunnetamiseks.

Nii ajaloo kui ka nüüdiskunsti mõistmisele annavad aluse õppekäigud muuseumidesse ja galeriidesse. Kunstiajaloo näidete valikul lähtutakse üldisematest teemadest ega taotleta kronoloogilise ülevaate andmist. Peamine on luua sild mineviku ja nüüdisaja nähtuste vahel. Kõigi teemade käsitlemisel tuuakse võimalikult palju näiteid kunstist ja visuaalsest kultuurist Eestis.

Õppetegevused

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) võimaldatakse õppida üksi ja rühmas, kasutades erinevaid õppemeetodeid ning arvestades õpilaste erinevaid õpistiile;
- 3) kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad õpilaste huvisid ning suurendavad õpimotivatsiooni;
- 4) kasutatakse mitmekesist õpikeskkonda: ateljee, loodus- ja linnakeskkond, muuseumid, näitused, jne; seostatakse õppesisu näidetega nii Eesti kui ka maailma kunstist ja rahvakultuurist.

Tunni alguses on väga tähtis häälestus, meeleolu viimine kunsti lainele. Akvarellidega maalimisele eelneb rahulik ja põhjalik töökoha ettevalmistus, paberi niisutamine ja silumine, õpetaja värviloo kuulamine, mis omakorda äratav sisemise kujutluspildi. Värvilood pole subjektiivsed – suvalised, vaid tuletatud värvide enda loomusest. Kui lapsed pole värvidega ümberkäimisel veel kogenenud, maalib õpetaja pildi kõigepealt ette. Hiljem võib lähtuda ka tekkinud kujutluspildist. Värvimeeleolu maalimine.

Vahakriitidega maalimine toimub õpetaja jutustatud muinasjuttude põhjal. Motiivi võib laps valida vabalt, õpetaja juhendab kriitidega maalimise tehnika osas – värvipinnast, mitte joonest lähtuv maalimine.

Kujutava kunsti valdavalt individuaalsele iseloomule lisaks võib alustada sotsiaalse maalimisega. Koostöömaalid valmivad sõltuvalt klassi suurusest grupiti või kogu klassiga.

Joonistamisõpetus erineb oluliselt maalimisõpetusest. Joonistatud vorm on alati resultaat, miski, mis on rahunenud. Joonistamisõpetuses pole aga primaarne resultaat, vaid eelkõige protsess, vilumus ja tegevuse läbi tekkiv tunne. Tunne on aga seotud vormiga, vallandub ja kujuneb seeläbi. See on nagu maalimiselgi vormide meelelis – kõlbeline valdkond. Elementaarse, algse joonistamisega ei pöördu õpetaja lapse poole mitte nii, et laseb maha joonistada midagi välist, vaid et joonistamisel peab kogema kvalitatiiivset liikumiselementi. Kui lapsi õpetatakse esimestes

klassides joonistama lihtsaid vorme ja vormimuutusi ja nende kvaliteete tajuma, areneb sisemiselt erksa vormikäsitluse võime. Seeläbi saab laps ja hiljem nooruk vormides, mis esinevad nii looduses kui ka inimese loodud asjades, mõista vormiliigutust.

Projektsiooni - ja varjuõpetus. Joonistamisõpetus, mis 7. klassis läbis perspektiivi, lõpeb 8.klassis valguse ja varju stuudiumitega seoses perspektiiviga. Need võivad olla nii vaikeluks üles seatud geomeetrilised kehad kui ka vanade meistrite vase- või puulõigete koopiad, kes samuti nende teemadega tegelesid ja oma tehnikaid edasi arendasid.

Rahulik töömeeleollu juhatamine eelneb ka voolimisele. Töö voolimisvahaga eeldab vaha eelnevat pihkude vahel soojendamist. Savi muutub plastilisemaks, kui materjal enne töö alustamist väikeste tükkidena läbi näppida. Meetodiks on õpetaja poolt ette tegemine, ühine töötamine, vahevaatlused, lühikesed verbaalsed juhendid, tunnetust arendav silmad kinni voolimise faas (kera voolimisel). Maalimisele järgneb hiljem vaatlus, savitöö võimaldab lisaks vormitunnetuslikku meelte kogemust – voolitud kerad või kera edasiarendused antakse käest kätte. Võimalik on kogeda ja arendada erinevaid puutemele aistinguid.

Füüsiline õpikeskkond

Kool korraldab valdava osa õpet klassis, kus on 500 lux päevavalgusspektriga valgustus tööpinnal, vesi/kanalisatsioon, reguleeritava kõrgusega molbertid koos joonistusalusatega, tööde kuivatamise, hoiustamise ja eksponeerimise võimalused ning projektsioonitehnika.

Voolimistundideks vajalikud voolimisalused. Kool tagab kooli õppekava järgi kunstitundideks vajalikud kunstivahendid ja -materjalid.

1. klass

Maalimine

Õpetuse lähtekohad ja juhtmotiivid:

1.klassi maaliharjutustega algab meeltekooolitus, mille kaudu lapse hing toitu saab. Kuna värvitajumises toimib samaaegselt mittemeeline, viib see väljapoole iseenda piire ja objektiivselt kõlbeliste kvaliteetide maailma. Esimese kooliaasta siht on tunda õppida ja iseloomustada värvide poolt vallandatud “hingelisi liikumisi”. Esimest tehakse maalimisel, teist igale maalimispäevale järgneval piltide üle kõnelemisel. “Neist värviaistingutest omandab laps paindlikud kujutlused, paindlikud tunded ja tahteaktsioonid. Kogu hingelisus muutub paindlikumaks “

Õppesisu

Vahakriitidega maalimise värvipindadest lähtuv tehnika. Vahakriitidega maalitud muinasjutupildid.

Põhjalik sissejuhatus akvarellidega maalimisse märgtehnikas koos vastavate ettevalmistustega. (paberi niisutamine, silumine)

Akvarellidega maalitud värvimeeleolud – algselt ühe, siis kahe ja kolme põhivärviga.

Lähtudes polaarsusest sinine – kollane, õppida tundma pingestatud ja pingevabu värvikõlasid (kollane – roheline)

Maalimine põhivärvidega kollane, punane, sinine

* värvipindade kujunduse valivad lapsed vabalt seoses õpetaja jutustatud värviloo

* värviskaala laiendamine kolme põhivärvi ümber

* maalimine värvilisele paberile

Voolimise ettevalmistus.

Figuuride voolimine voolimisvahast. Tööde vaatlus

Joonistamine

Vt "Vormijoonistamine 1.-4. klass"

.

2. klass

Maalimine

Õpetuse lähtekohad ja juhtmotiivid:

Teise klassi teema kohaselt võib maalimises harjutada kõike, mis on seotud täiendamise, sümmeetria või duaalsusega. Sihiks on sellesuunaline hingeline aktiveerumine. Õpetaja jaoks on tähtis, et värvilood ei oleks subjektiivsed- suvalised, vaid tuletatud värvidest endast. Ainult nii saab ta last juhendada, et värvikõlad puudutaksid tema siseelu.

Õppesisu

Harjutused sihiga kogeda

karakteristlikke värvikõlasid, (punane – kollane, kollane – sinine, sinine – punane, oranž – roheline, roheline ja violett, violett ja oranž),

komplementaarseid, (punane – roheline, kollane – violett, oranž – sinine,)

karakterita värvikõlasid (kollane – oranž, oranž – punane, punane – violett, violett – sinine, kollane – roheline, sinine – roheline).

Vahetusharjutused: keskne värv vahetatakse näiteks välja komplementaarse vastu, ümbrusvärvid jäävad samaks. See toimub laste konkreetsete piltide najal, st. et isiklik pilt saab harjutamise aineseks.

Muinasjutu- ja legendi piltide maalimine vahakriitidega. Värvide iseloomu tundmaõppimine. Sekundaarvärvide saamine põhivärvide baasil (nt roheline).

Figuuride voolimine voolimisvahast.

Vormiharjutused saviga. Kera, selle edasiarendused. Tööde vaatlus.

Joonistamine

Vt "Vormijoonistamine 1-4 klass."

3. klass

Maalimine

Õpetuse lähtekohad ja juhtmotiivid:

3. klassi raskuspunkt seisneb lapse distantseeritud maailmatajumises, **maailma tekkimise** "suures loomisteoses" (genees) ja väiksemas plaanis **maakujundamises** (põlluharimine, majaehitus). Sellega võib olla seotud ka maalimine. Üritatakse käsitleda mitte ainult pildi loomist värvide abil, vaid ka värvide tekkeprotsessi ennast.

Õppesisu

Põhivärvide (kollane, punane, sinine) ilmumine valgusest ja pimedusest

* liikumine värviringi pluss- ja miinuspoolele, kuuevärviring.

Külmad ja soojad toonid. Vastandvärvid

* segatud värvide — roheline, oranž, violett — saamine

* seitse loomispäeva kui värvidest lähtuv maalimisülesanne

Vahakriitidega maalimine: muinasjutupildid, koduloo temaatika, Akvarellidega maalimine: värvimeeleolud, Koostöömaalid.

Voolimine saviga. Vormiharjutused. Tööde vaatlus.

Joonistamine

Vt "Vormijoonistamine 1.-4. klass"

I Kooliastme õpitulemused

3. klassi lõpetaja:

o tunneb rõõmu kunstilisest tegevusest; tunneb põhivärve;

o oskab põhivärvide abil segada vajaminevaid toone;

o tajub ja oskab kasutada värvide hele - tumedust;

o maalib konkreetsel teemal;

o vahakriitidega maalides oskab maalida nii suuri pindu kui joonistada loomi, inimesi, loodust, elu-olu;

o oskab kasutada pildiruumi;

o oskab voolida savist keravormi ning selle arendusi õpetaja suunamisel;

o tunneb õpitud kunstitehnikaid.

4. klass

Maalimine

Õpetuse lähtekohad ja juhtmotiivid:

Kuni 4. klassini on lapsed vesivärvidega maalides andnud värvikõladele ja "värvimuinasjuttudele" vaba vormi. Seoses loomaõpetuse ja Põhja mütoloogiaga tuleb maaliharjutusi nii teha, et värvid hakkavad tihenema vormideks või kujunevad iseloomulikeks. Maalimine "värvilaikudest" lähtudes nõuab lapselt tugevat tähelepanu, kuna tegu pole mitte mahajoonistamise või järelemaalimisega, mis pärineb kujutlusest. Vastavalt teemale tuleb leida värv ja värvist vorm.

Samu teemasid saab kasutada ka vahakriitidega maalides. Vahakriitidega harjutatakse värvide segamist. Jätkatakse sotsiaalse maalimise harjutusi.

Õppesisu

Maalimine akvarellide ja vahakriitidega. Kihttehnika vahakriitidega maalimisel.
Heledus – tumedus.
Lasta värvidest tekkida loomavormidel.

* maalimine seoses loodusõpetusega

* värvidünaamika tundmaõppimine ja kasutamine

* jutustamisaine teemad (põhja mütoloogia) algsel kujul nagu näiteks Niflheim, Muspelheim, Midgard, Asgard ja maailmapuu (saar), Heli riik, Ragnarök vm.

* maalimine värvilisele paberile loob uusi ja laiendatud võimalusi värvikõlade ja värvimeeleolude kujutamiseks.

Voolimine

Käte vahel lihtsate kehade nagu kera, püramiid ja kuup, voolimine.

* Kerast lähtudes seoses loomaõpetusega “vihjamisi” loomaplastika.

Savist voolimine - “magav kass”, “puhkav hirv”, “lamav lehm”, karu jms.

Joonistamine

Vt ”Vormijoonistamine 1.-4. klass”

5. klass

Maalimine

Õpetuse lähtekohad ja juhtmotiivid:

“Pidevalt muutuvad värviprotsessid looduses väljendavad taimes toimivaid jõudusid: päike ja maa, valgus ja pimedus. Esimesed maalimisülesanded on seotud nende polaarsete jõududega.”

Maalimisõpetus võib kasutada põhitunni teemasid. Tegemist pole sugugi mitte lihtsa esteetilise illustreerimisega, vaid kujundamisega, antud juhul looduse värvidest. Nii on maalimine samas põhitunnis räägitu süvendamine kvalitatiivsest- olemuslikust küljest. Teisest küljest pakuvad taimeõpetuse teemad võimalust kuuldut ja tajutut maalimises väljendada.

Jätkuvad kvalitatiivsed otsingud värvidemaailmas, sellesuunalised vaatlused, töötatakse teadlikumalt peenemate nüanssidega. Vormijoonistuse põimitud motiive saab kunstiopetuses veelkord süvendatult käsitleda.

Õppesisu

Maalimises põhitunni teemad, aastaajad. Ühe värvi erinevad toonid. III astme värvid. Taimemeeleolud rohelise ja kollasega

* “roosipunane” ja “liiliavalge” erinevalt “vesiroosivalgest”, “samblarohelise” ja “kaserohelise” kvalitatiivne otsimine

* üldse saab siitpeale teadlikumalt töötada peenemate nüanssidega

* erilist tähelepanu tööde vaatlemisel ei pöörata enam tihti geniaalsele-juhuslikule tulemusele nagu vesivärvipildi puhul, vaid teadlikule, kompivale, värvide poolest diferentseeritud harjutamisele.

Koostöömaalid.

Voolimine

Taimeõpetusega seoses kerast või munavormist pungad, viljad ja taimevormid, kusjuures mitte naturalistlikult, vaid tunnetades kasvuliikumist, mis “ainet” kujundab (kasvujõud). Savist loomafiguurid, taimevormid: pung, vili.

Joonistamises töö pliiaatsite, vahakriitidega.

Joonistamine ühendatud matemaatikaga. Vt ”Matemaatika- vabakäegeomeetria”

6. klass

Maalimine

Õpetuse lähtekohad ja juhtmotiivid:

12. eluaasta iseloomulikud hingelised arengusammud sunnivad ka maalimisõpetust nendega sihipäraselt arvestama. Selle ees kunstiõpetuse õppeplaan kõlab nii: “Projektsioon ja varjuõpetus”. Õpilane peab omandama selge ettekujutuse sellest, kuidas tekib vari ja tegema vastavaid vaatlusi. Hele- tumeduse ja varjuõpetuse käsitlemiseks on palju võimalusi; siinkohal nimetame neist kahte:

1. Üks harjutustee jätab kõrvale värvid ning töötab sõega või kriidiga. See tähendab, et selles eas muutub maalimine joonistamiseks (vt. “Joonistamine”, 6.klass).

2. Teine harjutustee jätab ruumi ka maalimisele ja käsitleb nimetatud teemasid maalimise seisukohast. Seoses esimese füüsikaperioodi optiliste vaatlustega käsitletakse valguse -varju, komplementaarvärvide, värviringi teemat. Valguse ja varju, hele-tumeduse vaatlused. Käsitletakse projektsiooniõpetust.

Õppesisu

Maalimises põhitunni teemad, aastaajad, loodus.

Valgus – poolvari - vari. Ruumiline keha valguses ja varjus. Vaikelu varjudega.

Harjutustee maalimisega:

* põhivärvidest ja segatud värvidest lastakse tekkida hallil ja mustal. See on pikk maalimisprotsess, mis tuleb metoodiliselt sammhaaval üles ehitada.

* Taimeõpetuse (puud) või mineraloogia motiividest saab proovida värvidest saadud varjuhalli või musta. Kui joonistamises tegeldi puudega varjuaspektist lähtudes, võib nüüd seda teha ka värvidega.

Komplementaarvärvid. Värviring.

Proportsioonide ja värvide optiline tasakaal.

Joonistamine

Õpetuse lähtekohad ja juhtmotiivid:

12.eluaastaga, algava murdeea kasvuhüppega, lihaste- ja kõõlustekasvuga, tekib lastel teistsugune suhe gravitatsioonijõududega. Ka joonistamises tuleneb siit uus teemapüstitus: juba põimornamentide puhul (4.klass) oli joonistamisel vajalik ruumiteadvus. See avardub veelgi, kui nüüd joonistamisel loobutakse joontest ja minnakse üle pinnakujundusel **hele- tumedale**. Siin puutume kokku valguse ja pimedusega, lahustumise ja tihenemisega, kõrguse ja sügavusega, ka kerguse ja raskusega. Kokkupuudet heleda ja tumedaga ei harjutata abstraktselt, seda seostatakse esemete maailmaga. **Projektsiooni- ja varjuõpetusena** on see seotud ühe loodusteadusliku aine, näit. füüsikaga. Õpilane peab omandama selge ettekujutuse sellest, missugune on keha valgustatud pindade vahekord varjudega. Varjud tungivad ruumi ja lasevad sellel lehele tekkida. Põhjuse ning tagajärje probleem, mis selles eas tekib ja mida tuleb mõista, on nüüd ka joonistamisel kesksel kohal.

Õppesisu

* vabad joonistusharjutused sõega pinna hele- tumeduse kujutamiseks erinevates viirutustehnikates

* ruumiliste kehadena joonistatakse kera, silindrit, koonust ja kuupi. Siinjuures tuleb arvestada erinevat valguse langemist ja muutuvaid varje. Heitvari seinal, aluspinnal ja teistel pindadel. Kombinatsioonid varjeheitevatest kehast (“Vaikelu varjudega”).

Joonistamine kriidi või sõega.

Voolimine

Lihtsamate tarbevormide voolimine; mäestikuvormide plastiline vormimine (paaris- või grupitöö).

Geograafiaõpetust saab täiendada erinevate mäestikuvormide plastilise vormimisega (graniit-, lubjakivimäestikud, mineraalsed kandilised ruumivormid, kristallide vormiküllus).

II kooliastme õpitulemused

6. klassi lõpetaja:

o oskab maalida õpetaja jutustusega loodud kujutluspildi põhjal;

o tunneb õppekavas kasutatavaid visuaalse kunsti mõisteid ja oskab neid vähemalt kõnes kasutada;

o oskab teostada töid õppekavas nimetatud tehnikates;

o oskab kasutada õpitud tehnikaid ja kujutamise viise loominguliseks eneseväljenduseks;

o oskab ilmutada oma isikupära kunstiliste vahendite kaudu;

o on harjutanud objektiivset pilku kunstitööde vaatlusel.

7. klass

Maalimine

Õpetuse lähtekohad ja juhtmotiivid:

Uue maalimistehnika kasutuselevõtt — kihttehnika — nõuab õpilastelt tagasihoidmist, oodata suutmist (kuni värvikiht paberil on kuivanud) ja püsivust: ei saa lihtsalt kuidagimoodi ära maalida. Ka värvid ise ei lase eelnenud aastate elementaarsetel värviaistingutel mitte otsemaid esile kerkida, kuid ometi peab neid väga õrnalt puudutama. See tehnika võimaldab uusi mitmekesisemaid võimalusi värvidiferentseerimisel ja värvisügavuses.

Nii saab joonistamisteemat: “Perspektiiv” ka maalimisel läbi elada ja kasutada.

Perspektiiviõpetus seostub füüsika ja inimeseõpetusega – silm kui meeleeelund. Perspektiivi ja tuumpunkti otsingutega tegeleb õpilane ülekantud tähenduses ka noorukiea lävel, otsides omaenda keskpunkti. Jätkatakse valguse- ja varjuharjutusi, perspektiivist lähtuvalt konstrueeritakse nüüd täpsemalt.

Maalimist laiendatakse seoses põhitundide temaatikaga, näiteks geograafiaga: kui 7.klassis käsitletakse Aasiat, võib lastega harjutada tušijoonistamist. Hiina pintslijoonistus nõuab niipalju kontsentratsiooni ja enesevalitsemist, et töö teraapiline iseloom pole mitte ainult üksikutele õpilastele, vaid üldse sellealastele kasulik. Lisaks võib see enesedistsipliini osas aidata kihttehnikas maalimist ette valmistada.

Õppesisu

Laseeriv akvarellkihttehnika

- * harjutused ühe värviga
- * värviperspektiivi teadlik kasutamine
- * tähelepanu juhtimine sellele, mida värv maalikompositsioonis nõuab
- * paberi õige ettevalmistamine
- * kunstniku sisemine ettevalmistus pintsliga harjutamiseks
- * tušijoonistused pintsliga seoses geograafiaõpetusega
- * töö tušikiviga, pintsliga ja sulega

Projektsioon- ja varjuõpetus. Monokroomsed värviharjutused. Maalimine akvarellidega..

Joonistamine

Õpetuse lähtekohad ja juhtmotiivid:

7. klassis jätkatakse valguse ja varjuharjutusi ning konstrueeritakse perspektiivse joonistamise abil täpsemalt. Perspektiiv ja tuumpunkt on need, mida õpilane noorukiea lävel ka ülekantud tähenduses otsib: ta tahab leida oma ümberlükkamatut seisukohta. Kui tihti ja meelsasti tõmbub ta “põgenedes” tagasi oma sisemisse “hingepunkti”! See salapärase punkt — ühest küljest väiksem, intiimsem, mis on üldse olemas —, teisest küljest peites endas aga uut algust ja lõpmatust. Selle õpetuse siht on graafilis- ruumiliste konstruktsiooniseaduste kõrval pidevalt seda punkti uurida.

Õppesisu:

* projektsiooni- ja varjuõpetus: kehade läbistamine: kepp (silindriline või kandiline) läbi koonuse, koonus läbi kuubi, koonus läbi kera jne. Arvestades eriti tekkivaid lõikepindasid ja heitvarje erineva aluspinna ning ees ja taga olevat tausta: tasapinnalised, nurga all ja kumerpinnad.

Perspektiiv ja tuumpunkt.

* perspektiiv: tsentraalperspektiiv, “linna-, konnaperspektiiv”, joonistused paljude tuumpunktidega. Siinjuures peab alati arvestama ka valguse ja varjude jaotumisega.

* reaalse objektide studiumid nagu näit. hooned ja siseruumid.

Joonistamine pliiatsite, kriitide, söega. Graafilise faktuuri loomine punkti ja joone abil.

Vaatlused ruumis ja väliskeskkonnas

Voolimine

Jätkatakse voolimist saviga. Savist geomeetrilised kehad.

Seoses projektsiooni- ja varjuõpetusega või geomeetriaga saab voolida ruumilisi kehasid nagu koonus, kuup, pentagondodekaeder jne. Eelkõige viimane sobib kätega kerast väljavoolimiseks.

8. klass

Maalimine

Õpetuse lähtekohad ja juhtmotiivid:

Kihtimistehnikat jätkatakse ja täiustatakse tehniliselt. Kihtimistehnika rakendamine nõuab õpilastelt püsivust ja võimaldab uusi sügavusi värvide diferentseerimisel. Võib püüda sooritada erinevaid ülesandeid kord märg- ja siis kihttehnikas. Selliste harjutuste eesmärk on muuta õpilased maalimise ja kunsti alal otsustusvõimeliseks ja asjatundlikuks: mida tähendab töötada ühe värviga teatud tehnikas ühel teemal ja mida tähendab töötada värvi **vastu** ja seega ka teema vastu. Siin saab harjutada hädavajalikkust, opositsiooni ja vabadust ühel kunstilisel alal.

Jätkata saab selliste otsimisharjutustega, mis on seotud noorte eneseleidmise protsessiga. Vajadusel võib 13.–14. aastastega käsitleda Düreri “Melanhooliat”, näiteks seda, kui imeliselt jagunevad valgus ja vari. Valgus aknal, valguse langemine polüeedrile ja kerale. Must-valge muuta värvifantaasiateks. Sellise harjutuse puhul saab oluline olla ainult võimaliku, “asjakohase” otsimine. Sellega kirjeldame maalimistee jätku, mille eesmärgiks on tundma õppida ja tunnetada värvide sisemist kvaliteeti — nende meelelis- kõlbelist mõju.

8. klassi draamaõpetuse raames võib kunstitundides käsitleda lavakujundust ning valmistada sobivad dekoratsioonid.

Eelnevates klassides harjutatud täpne tehniline konstrueerimine ühendatakse joonistuskompositsioonides iluga. Õpitakse funktsionaalsuse esteetilist väärtustamist. Alustatakse suurte meistrite stuudiumitega. Inimeseõpetusega seoses käsitletakse proportsiooniõpetust.

Õppesisu

Kihtimise jätkamine. Loodusstuudiumid lähtudes puhastest värvidest erinevates tehnikates.

Harjutustes käsitledes ühte teemat vaheldumisi märgtehnikas ja kihtimistehnikas

Hele- tumedate või must-valgete kompositsioonide muundamine värvifantaasiateks, näit. Düreri “Melanhoolia” või “Hieronymus kojas” (ka 9.klassi maalimisõpetuses), sama teha F. Marci pliiatsijoonistustega või tema värviliste loomastuudiumitega.

Tutvumine tuntumate Euroopa ja Eesti kunstnikega. Koopia valmistamine.

Proportsiooniõpetus. Näo- ja tervikfiguuri proportsioon. Kuldlõige.

Teatrikunst. Lavakujundus. Dekoratsioonide valmistamine. Muuseumi või näituste külastamine.

Joonistamine

Õpetuse lähtekohad ja juhtmotiivid:

Nii nagu 4.klass kujutab endast kokkuvõtet vormijoonistamisest ja samaaegselt kasvu, nii võtab ka joonistamisõpetuse teine osa geomeetria, projektsiooni- ja varjuõpetuse ning perspektiivi 8.klassis erinevate ülesannetega kokku ja arendab edasi. ” Ühendada tehniline iluga” (Rudolf Steiner). See tähendab geomeetria- ja perspektiiviseaduste “vabastamist” kunsti kaudu või funktsionaalsuse esteetilist väärtustamist ja kujutamist. 14–15 aastasel on raske jõuda esteetilise hinnanguni, kuna subjektiivne tunne on tihti mõjustatud ajavooludest, moe hetkesuundadest, massitrendist või siis on selle kõige eitamise küüsis. Kehtivust aktsepteeritakse enamasti ainult õiges ja tõeses. Niisiis on ka joonistamises oluline kasutada graafilise kujutamise seadusi õigesti ja mitte ainult tingimata vabades joonistuskompositsioonides, vaid ka selliste meistrite stuudiumites nagu Dürer ja Leonardo da Vinci. Seda temaatikat jätkatakse ülaastmes ja täiustatakse ka tehniliselt, näit. radeerimisega (etsimisega).

Õppesisu:

Pikemat aega võib töötada näiteks Düreri “Melanhoolia” koopiaga. See tähendab: pildidetailide uurimine: kera, polüeeder, tööriistad ja anumad.

*Loodusstuudium: öö, päev, maa, meri, taevast; arhitektuuri stuudiumid, loomastuudiumid jne.

* proportsiooniõpetuse algus. Kuldlõige kui kompositsioonisaladus.

Lõpetuseks Düreri vaselõike koopia.

Kunstikasvatus

* Ülaloodud detailstuudiumite ettepanekud lubavad laienemist igas suunas. Nii võib loodusstuudiumite teemat ulatuslikult laiendada ja täiendada, vaadeldes Rembrandti selleteemalisi radeeringuid.

Voolimine

Kui emakeeleõpetuses tegeldakse stiilivaatlustega temperamentide seisukohast, saab seda ka plastiliselt teha ja süvendada:

* maise- tahke plastilised stuudiumid (melanhoolik), tuline- leegitsev (koleerik), vesine- pehme (flegmaatik) ja õhuline- haihtuv (sangviinik).

Inimfiguuride voolimine temperamendist lähtuvalt, seoses draamaõpetusega. Inimese skeleti luude voolimine, seoses inimeseõpetusega.

9.klass

Maalimine

Õpetuse lähtekohad ja juhtmotiivid:

Kunstiõpetus arvestab, et lapselik fantaasia ja loovus hääbuvad, andes koha teistele kvaliteetidele. Ühelt poolt saab oluliseks seotus praktilis- – konkreetse tähendusega, teiselt poolt peab kaasnema kunstiline püüe vabastada konkreetne sisu ainult eesmärgipärasusest ja viia edasi kunstilisuseni. Need kaks poolust on suurepärasel tasakaalus rahvakunstis, mida nüüd on põhjust teadlikumalt uurida.

Täpne ja põhjalik vaatlus on aluseks joonistusmaterjalide ja –tehnikate asjalikule kasutamisele. Võimalusel õpitakse kasutama linoollõiget ja erinevaid trükitehnikaid, võetakse kasutusele uusi materjale.

Kunstiajaloo meenutatakse ajalootundides läbitud kultuuriajalugu ja seostatakse see valikuliselt ühe või mitme kunstiilgi arenguga. Kunstiajaloo käsitluse saab seostada praktiliste töödega kunstitundides.

Õppesisu :

Maalimises erinevad tehnikad Värv maalikompositsioonis, monokroomsed värviharjutused.

Värviõpetus: värvide vastastikused mõjud, tasakaal, kooskõlad, värviperspektiiv.

Eesti rahvakunst. Seos Põhjamaade, soome-ugri, maailma etnograafiaga.

Maali ja graafika areng ajaloolises seoses, renessansi suurmeistrid. Etüüdid: meistrite teoste baasil, loodus, arhitektuur, rahvakunst, loomad jne.

Joonistamine

Õpetuse lähtekohad ja juhtmotiivid:

9.klassi õpilane pole mitte ainult oma individuaalsete võimete hoolde jäetud, vaid peab ka läbi elama, et lapselikud fantaasiajõud hakkavad kahanema. Kui enne oli ideedepagas, geniaalsus nagu varnast võtta, siis nüüd nõuab see üha enam “võtit”, et taas neile aladele pääseda. Õpetaja ei saa mitte vahetult jätkata seda, mis oli õpilase jaoks võimalik algastmes. Lähtepunktiks peavad

saama 8.klassis kogetud impulsid, mis tekkisid joonistamisel, ja teiseks tuleb toetuda huvile kõige praktilise vastu.

Siit paistavadki selgesti kunstiõpetuse ülesanded:

9.klassis on väliselt konkreetse kõrval ka heleda ja tumeda, valguse ja varju tajumine hingeliselt konkreetne kogemus. Tajumisvõime koolitamine kunstiliste ja looduslike vormide suhtes. Tahtetegevuse lisandamine meeletajumustele.

Tugevasti tuleb harjutada ümberkäimist joonistusmaterjalidega – süsi, sangviin, seepia, tušisulg .

Õpilane peab suutma iseseisvalt kasutada tehnikaid ja kujunduslikke kogemusi tööprotsessis. Ta peab eelvisandi, visandi ja lõppjoonistuse suutma iseseisvalt töökäiguna teostada.

Õppesisu

Joonistamise (süsi, grafiit, seepia, must kriit, sulejoonis ja pintslijoonis tušiga) . Modelleerimine valguse ja varju abil. Joonperspektiiv . Punkt ja joon ühe ja sama kompositsiooni teisendamiseks; graafilise faktuuri loomine punkti ja joone abil (pliiats, tušš). Tušijooned lihtsates projektsioonides.

Esematud põhiharjutused hele- tumeda väljendusvõimaluste mõistmiseks

- * kõigi harjutuste puhul pinnatasakaalu loomine
- * liikumissuunad (näit. tõusev – langev), liikumine ja vastandliikumine (näit. valjakiirgav – sissetungiv)
- * raskuspunktid kujutatavate elementide jaotuses pinnal
- * pinnaloomise erinevad liigid: pehme – modelleeriv, selge – piiritletud, läbipaistev – kihiline
- * harjutused esemetega, mis tulenevad eelnenud harjutustest
- * kasutatud orgaanilised ja kubistlikud vormid, erinevad valgusmõjud maastikumeeleoludes
- * looduse joonistamine pärast ekskursioone. Visandite kasutamine vabas kompositsioonis
- * joonistuse ülesehitamine väikestest elementidest viirutustehnikas, mis võimaldab aeglase arenguprotsessi intensiivset vaatlemist, või üksteise peal asetsevatest kriidi küljega loodud pindadest.
- * plakatikujundus

Voolimine

Plastilise kunsti ajalooline areng. Skulptuur, selle vaatlus ja arutelud.

Ruumiliste kehade voolimine; terviku kujundamine. Täisplastika (loomad, inimesed). Keraamiline voolimine ja kujutamine.

17.2.2. Õppetulemused

9. klassi lõpetaja: tunneb õppekavas olevaid visuaalse kunsti põhimõisteid ning oskab neid kasutada;

o oskab käsitseda õppekavas olevaid töömaterjale, -vahendeid, -tehnikaid ning kujutamise ja kujundamise viise kunstiliseks eneseväljendamiseks;

o tunneb lihtsamaid kompositsioonireegleid;

o tunneb värviringi mõistet ja kasutamist, komplementaar- ja vastandvärve;

o oskab üldjoontes iseloomustada visuaalse kunsti arenguetappe.

17.3. Kunstiajalugu põhikoolis

9. klass

Õpetuse lähtekohad ja juhtmotiivid:

Kunstiajalugu: kultuuriloo meenutamine, kunsti liikide areng, tänapäeva kunst. Vestlused kunstiajaloo teemadel (ka eraldi aineperioodina).

Ajalootundides läbitava kultuuriloo meenutamine ja seostamine vestlustega ehituskunstist, stiilidest ja disaini ja kunsti arenguloost (valikuliselt).
Leitakse kokkupuutepunkte lähimas ümbruses olemasolevaga.

Kunstiajaloo ülesanne on äratada nii huvi kui arusaamist kunstist. Oluline on, et sellega seostub praktiliselt kunstiga tegeledes hingeliste võimete harjutamine ja arendamine.

Kunstiajaloo õpetamise peamised aspektid on: meeletajumuste sensibiliseerimine, esteetilise otsustusvõime kujundamine, kunsti- ja kultuuriajalooliste arengusammude tundmaõppimine. Vastukaaluks maailmale, milles valitsevad kõigutamatud looduseadused, avab kohtumine kunstimaailmaga pilgu inimeksistentsi vabaduse ruumi, selles on võimalik kogeda kergust. Suured kunstiteosed võivad saada vastuseks täiusepüüdele.

9. klassi teemadeks on kujutavad kunstid, maalikunst, plastika ja arhitektuur. Suurte meistriteoste vaatlemisega püütakse noores inimeses äratada rõõmu ja vaimustust ilust. Vaatluste eesmärk on tunde sensibiliseerimine ja peenemaks muutmine vaatlemisärksuse ja nägemaõppimisega. Esteetiliste otsustuste kujunemist koolitatakse suurte meistriteoste tundmaõppimise ja läbielamisega. Vormi- ja kompositsiooniküsimustest kõneldakse alguses ainult lihtsal viisil ja pigem vihjamisi.

Oluline vaatlusaspekt seisneb ka selles, et juhtida pilk valitud kultuuriepohhide iseloomulikele erinevustele: mis oli ilus egiptlase jaoks? Kuidas tajus ilu kreeklane? Missugune iluideaal valitses renessansi ajal? Kunsti arengust võib välja lugeda ka inimkonna hingelis-vaimse arenguloo erinevad astmed: Egiptus – Kreeka – renessans esindavad inimese teadvuse arengusamme ning on 9. klassis sellises seoses ka käsitletavad.

Õppesisu

Muinasaeg: esimesed leiud, asulad, elukeskkond. Megaliitsed ehitised, koopamaalid.

Egiptus: maa erilise iseloomu (Niiluse org, kõrb), selle ärkamise ja suremise kirjeldamine läbi aastaaegade annab aluse egiptuse kultuuri mõistmiseks. Kunsti seos surnutekultusega.

Inimese kujutamine. Arhitektoonika kui raamistik, millesse maalid ja plastika on kätketud.

Kreeka: maastikuelamuste edasiandmine, jumalate austamise ja loodusläheduse seos. Plastika areng: arhailine, klassikaline, hellenistlik. Arhitektuur ei ole veel temaatiline, vaid tausta loov.

Egeuse kunst, etruski kunst.

Renessans: kristliku kunsti alged (katakombid, Ravenna mosaiigid jms), ehituskunst (palazzod, kirikud), üleminek hiliskeskaegselt kunstilt renessansile. Uue maailmanägemise esindajad:

Ghiberti, Brunelleschi, Masaccio, Donatello jt. Kõrgpunkti esindajad: Leonardo, Michelangelo, Raffael. Renessansskunsti näited Eestis.

Inimteadvuse arengu ilmingud kunstis erinevatel kultuuriperioodidel.

17.3.1. Õpitulemused

Põhikooli lõpetaja:

o oskab kunstiteoseid erinevatest aspektidest vaadelda ning kirjeldada;

o teab õpitu põhjal olulisemaid kunstimõisteid;

o oskab määratleda ja näidete põhjal ära tunda kunstiajaloo käsitletud perioode;

o oskab kirjeldada vastavale perioodile omaseid kunstiilminguid;

o tunneb peamisi renessansiaja kunstimeistreid;

o oskab leida seoseid inimteadvuse arengu ja kunstiajaloo erinevate ilmingute vahel

17.6. KUNSTIÕPETUS GÜMNAASIUMIS

Ainevaldkond „Kunst, kunstilis-praktilised ained“

Kunstipädevus

Kunstipädevus seostub kultuurilise teadlikkusega, hõlmates põhiteadmisi Eesti ja Euroopa kultuurisaavutustest ning maailma kultuurilise mitmekesisuse mõistmist. Kunstipädevus tähendab oskust väärtustada loominguilisi saavutusi visuaalsetes kunstides ja muusikas. Kunstipädevus sisaldab kriitilis-loovat mõtlemist, mitmekesist eneseväljendusoskust, isikupära väärtustamist ning valmisolekut leida värskeid lahendusi muutuvates oludes.

Gümnaasiumi lõpetaja:

- 1) peab kunsti ja muusikat elu loomulikuks osaks ning mõistab esteetiliste tegurite olulisust igapäevaelus;
- 2) avastab ning väärtustab kunstide mitmekesisust ja muutumist ajas, kohas ja erinevates kultuurides;
- 3) mõtleb ning tegutseb kultuurimaastikul informeeritult ja kriitiliselt ning väljendab oma seisukohti ja emotsioone;
- 4) teostab loominguilisi ideid enesekindlalt ning asjatundlikult, väärtustab kaaslaste erinevaid ideid ja lahendusi;
- 5) võrdleb kultuuride sarnasusi ja erinevusi ning väärtustab neid;
- 6) tunnetab ennast kultuuritraditsioonide kandjana.

Ainevaldkonna õppeainete kohustuslikud ja vabatahtlikud kursused

Ainevaldkonda kuuluvad muusika ja kunstained.

Kunstiainete kursuste arv on järgmine:

Kohustuslikud kursused -

Muusika – 6 kursust (sellest muusika ajalugu - kultuuriajaloo kursus)

Kunsti ajalugu – 2 kursust (kunsti ajalugu - kultuuriajaloo kursus)

Arhitektuuriajalugu – 1 kursus (arhitektuuri ajalugu - kultuuriajaloo kursus)

Maalimine – 5 kursust

Joonistamine/graafika – 3 kursust

Voolimine – 3 kursust

Vabatahtlikud kunstilis-praktilised kursused -

Tekstiilitöö – 1 kuni 3 kursust

Raamatuköitmine ja kartongtööd – 1 kuni 3 kursust

Vasetöö – 1 kuni 3 kursust

Puutöö – 1 kuni 3 kursust

(Ühes kunstilis-praktilises aines 3 kursuse valimise korral koostatakse õpilasele individuaalne tööplaan.)

Ainevaldkonna kirjeldus

Kunstivaldkonna aineid ühendab kultuurilise mitmekesisuse tundmaõppimine ning väärtustamine, rahvusliku ja kohaliku kultuuritraditsiooni edasikandmine ning kultuurilise ja rahvusliku identiteedi kujundamine. Kunstides õpitakse tundma kultuuride arengut, nähtusi ja suundumusi, kunstiliikide, -stiilide jm vastastikuseid mõjutusi, varasemate ajastute kunstiloomingu suhestumist tänapäevaga ning aktuaalsete teemade käsitlemist kunstide kaudu. Valdkonna ainetes pööratakse tähelepanu sotsiaalsete, eetiliste ja esteetiliste väärtushoiakute kujundamisele ning toetatakse avatud ja kriitilist suhtumist erinevatesse kultuurinähtustesse. Kunstiainetes eeldatakse ning võimaldatakse õpilase aktiivset osalust kunstitegevustes, mille kaudu arendatakse mõtte- ja tundemaailma, taju, loovust ning analüüsivõimet. Toetudes teadmiste ja oskustele, rakendatakse loomingulisi võimeid ning mõtestatakse iseenda ja kunstide

rolli ühiskonnas. Õppekäigud muuseumidesse ning kontserdi- ja näitusekülastused toetavad kultuuripärandi ja nüüdisaegse kultuuri väärtustamist ning kujundavad vastutustunnet selle hoidmise ja kaitsmise eest.

Üldpädevuste kujundamine ainevaldkonna õppeainetes

Kunstides kujundatakse väärtuspädevust omakultuuri, Euroopa ja maailma kultuuripärandi tundmaõppimisega ning selle seoseid nüüdiskultuuriga. Taotletakse kultuuri jätkusuutlikkuse mõistmist.

Õpipädevuses tähtsustub oskus kasutada ainespetsiifilist keelt info vastuvõtuks, tõlgendamiseks, edastamiseks ja talletamiseks. Oluline on kriitilis-loova mõtlemise kujundamine. Toetatakse erinevate õpistrateegiatega kasutamise oskust töid kavandades, tehes ning analüüsides. Enesemääratluspädevust kujundatakse loovülesannetes antava tagasiside ning õpilase eneseanalüüsi kaudu. Kultuuriliste ja sotsiaalsete teemade käsitlemisel kujundatakse personaalset, sotsiaalset ja kultuurilist identiteeti. Kujundatakse valmisolekut end kunstivahendite kaudu väljendada ning luuakse eeldused elukestvaks tegelemiseks kunstidega. Ettevõtlikkuspädevust kujundatakse kunstialaste praktiliste tegevuste kaudu,

milles tähtsustub ideede genereerimine, olemasolevate ressursside hindamine, eesmärkide püstitamine ning tegevuse kavandamine ja lõpule viimine. Tähtis on iga üksikisiku initsiatiiv ja panus rühmatöösse ning vastutus oma valikute, otsustuste ja endale võetud kohustuste eest. Sotsiaalset pädevust kujundatakse kunstiainetes oma tunnete ja seisukohtade väljendamise teel. Oluline on arvestada kaaslaste ideid, valmisolek neid ühises tegevuses edasi arendada ja ellu viia ning probleemidele lahendusi leida. See on ka oskus olla salliv erinevate arvamuste, ideede ning

loominguliste lahenduste mitmekesisuse suhtes. Suhtluspädevus väljendub suutlikkuses erinevatest infoallikatest pärinevaid tekste mõista ja tõlgendada ning ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada nii suuliselt kui ka kirjalikult.

Matemaatikapädevuse arengut toetavad lahendusstrateegiate leidmine ja rakendamine ning lahendusideede analüüsimine.

Lõiming teiste valdkonnapädevuste ja ainevaldkondadega

Nüüdisaegsele kultuurile on olemuslik interdistsiplinaarsus. Kunstid on tihedalt seotud kõigi inimtegevuse valdkondade ning ajastu mõtteviisidega. Inimeseks olemine, sotsiaalsed suhted ja maailm on oma erinevates avaldumisvormides kunstide aines ning seeläbi seotud kõigi ainevaldkondadega.

Kunstides on olulisel kohal õpilaste aktiivne loovtegevus. Praktiliste tööde ainek on seotud nii kunstide kui ka õpilase igapäevaelu (keskkonna, aja ja ühiskonnaga) ning aktuaalsete sündmuste ja probleemidega – kasutada saab kõigis aineis õpitavat. Kunstiteoste loomiseks ja esitlemiseks rakendatakse nii traditsioonilisi kui ka tänapäevaseid tehnoloogilisi vahendeid. Nii kunst kui ka muusika lõimuvad teiste õppeainetega, eriti sotsiaalainete, keelte ja kirjandusega.

Kunstis, muusikas, kirjanduses ja ajaloos õpitakse tundma eri ajastute eetilisi ja esteetilisi

tõekspidamisi ning nende seotust sotsiaalsete, majanduslike, ideoloogiliste, tehnoloogiliste jm mõjutajatega.

Ühine on maailma kultuurilise mitmekesisuse teadvustamine ja väärtustamine, isiklike

seisukohtade väljendus- ja põhjendusoskuste kujundamine ning salliv suhtumine kaaslaste eriarvamustesse ja loomingulistesse katsetustesse.

Kunstiainetes on võimalik teha koostööd teiste ainete ja ainevaldkondade piire ületavate õppeprojektide kaudu.

Läbivad teemad

Kunstiainetes on võimalik kaasata kõiki läbivaid teemasid, kuigi mõnega on seotus tugevam.

Tutvumine Eesti, Euroopa ja maailma kultuuripärandiga, kultuuri rolli teadvustamine igapäevaelus, avatud ja lugupidava suhtumise kujundamine erinevatesse kultuuritraditsioonidesse ning nüüdisaja kultuurinähtustesse on seotud läbiva teemaga „Kultuuriline identiteet“. Olulisel kohal on uute ideede, isiklike kogemuste ja emotsioonide loominguline väljendamine ning väärtustamine. Selles on tähtsal kohal noorte endi osalemine/esinemine laulupidudel, muusikaüritustel ja õpilastööde näitustel.

Teema „Väärtused ja kõlblus“ on seotud erinevate väärtussüsteemide ja nende seoste tundmaõppimisega ajaloolis-kultuurilises kontekstis ning isiklike väärtushoiakute ja kõlbeliste tõekspidamiste kujundamisega. Oluline on valmisolek respektierida erinevaid arvamusi, üksteist toetada ja julgustada tegevusi kavandades ning korraldades.

Teemaga „Teabekeskkond“ on seotud vajaliku info leidmine ning selle kriitiline analüüs.

Tähtsustub teabekeskkonna kasutamise reeglite ja intellektuaalse omandi kaitse järgimine.

Teema „Tehnoloogia ja innovatsioon“ toetab muutuvas tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas toimetuleva inimese kujunemist. Eelkõige on see seotud kunstidele omaste praktiliste loovtegevustega, kus kasutatakse erinevaid oskusi ja vahendeid ning leiutatakse ja katsetatakse uusi tehnoloogiaid/tehnikaid; õppeülesandeid täites ning esitledes rakendatakse nüüdisaegseid tehnilisi ja tehnoloogilisi vahendeid ning võtteid.

Teema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ on kunstides seotud oma võimetest ja huvidest lähtuvalt sobiva kunsti-/ muusikaharrastuse leidmisega. Olulisel kohal on õppekäigud, kus tutvutakse kunstide erinevate väljunditega igapäevaelus ning kunstidega seotud elukutsetega.

Õpilasi julgustatakse kujundama ja väljendama oma seisukohti ühiskonnas toimuvate protsesside kohta ning katsetama oma ideede arendamist ja elluviimist.

Teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ võimaldab kunstiainetes kaudu parandada õpilase enesehinnangut ning tunnustada kõiki õpilasi. Selleks on vaja kooli toetust ülekoolilistest, maakondlikest ja riiklikest võistlustest, näitustest ja kontsertidest osavõtmisel ning esinemisvõimaluste pakkumisel. Ülekooliliste aineülesannete projektide kaudu õpitakse kavandama tegevusi ning arvestama kogukonna vajadusi, rakendades eesmärgi ellu viies kunstilisi vahendeid.

Teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ on seotud loodusliku ja kultuurilise mitmekesisuse ning jätkusuutlikkuse väärtustamisega. Tähtsal kohal on sotsiaalne aktiivsus – seisukohtade ja hoiakute väljendamine kunstialaste tegevuste kaudu. Tähelepanu pööratakse erinevate keskkondade, sh sotsiaalse keskkonna toimimisele, inimtegevuse mõjule keskkonna arengus ning keskkonnaprobleemide lahendamisel.

Kunstiainetes teadvustatakse kunstitegevuste emotsionaalselt tasakaalustavat mõju, millest võivad kujuneda püsivad harrastused. See lõimub nii elukestva õppe põhimõtte teadvustamise kui ka läbiva teemaga „Tervis ja ohutus“. Kunstiainetes kasutatakse paljusid materjale, töövahendeid ja instrumente, mille puhul tuleb järgida ohutuse ning otstarbekuse printsiipe.

Eesmärgid

Seotus praktilis-konkreetsuse tähendusega ja konkreetsuse vabastamine eesmärgipärasusest ja edasi arendamine kunstilisuseni.

Võimalik on valida erinevate kursuste vahel. Kui enne oli õpilase kunstiline tegevus teatud aine raames, ei olnud üksik õpilane ja ka õpilaskond mitte sel määral andega silmitsi, nagu nüüd ülaastmes.

JOONISTAMINE

10. ja 11.klass

Juhtmotiivid

Intensiivsem tegelemine formaalsete probleemidega, vahendite teadlikum kasutamine, tugevam abstraktsioon.

Õppesisu

- esemetud põhiharjutused pindade ja joontega must-valge väljendusvõimaluste mõistmiseks
- joonistuse ülesehitus kinnistest pindadest, joontest või erinevatest struktuuridest
- “sirge ja kõvera” käsitlemine, mis olid 1.klassi põhielementideks
- pindade liigendamine puhta musta ja valgega
- dünaamilised harjutused (vormi kokkutõmbumine ja lahustumine)
- rütmilised harjutused joontega (joon kui liikumisjalg)
- pinna lahustumine struktuurideks. Struktuuriharjutused
- plakati joonistamine

Juhtmotiivid

Looduslike vormide tajumisvõime koolitamine ja nende kujutamine dünaamiliste joontega heletumedus kui hingelis- vaimse dramaatika otsene väljendus tuleb kujutada elavate jõudude toimet. Heletumeda kvalitatiivne külg vajab mõistmist ja läbitöötamist

Õppesisu

- Töö erinevate joonistusstruktuuridega seoses must-valge kunsti arenguga alates 15.sajandist. Harjutused Düreri puulõigete järgi.
- Meeleliselt reaalse käsitlemine konstruktsiooni, perspektiivi, joone ja varjude kaudu, mis ümbritsevad plastilisi vorme radeerimisharjutused Rembrandti järgi
- Hele- tume kui pildikompositsiooni kandev element, kusjuures esemed taanduvad tagaplaanile.
- Harjutused moodsas viirutustehnikas (diagonaaljooned), esemetud
- Hele- tumeda puhas mõju, mis võib viia esemelise motiivini, kuid ei pea seda tingimata
- Kompositsioonid hele- tumeda tasakaaluga, heleduse ülekaal, tumeduse ülekaal
- Plakatikunst

Plakatikujunduses proovivad õpilased värvi ja vormi väljendusvõimalusi tarbograafilistel eesmärkidel. Nad koolitavad tunnet pildi ja kirja koosmõju tajumisel ja peavad vahendite valikul võimalikult säästlikult, kuid seeläbi mõjusamalt kindluse saavutama. Visandatakse ja kujundatakse plakateid koolielu üritustele (teatrietendused, suvepeod, laadad jne.) Tehnikad: kollaaž, valtstrükk (šabloonid), monotüüpia, värviline linoollõige; materjal: – ka värvilised – paberid ja vesi- trükivärvid.

17.6.1. MAALIMINE

Juhtmotiivid 10.–12. klassini

Erinevust akvarelltehnika ja õlimaali vahel peab tajuma nii värvikujundamisvõimaluste ja -segamise kui ka erinevate pintslikäsitlemisvõtete järgi.

Õpilane peab neid tehnikaid arvestades väljenduslikke kavatsusi ja eesmärgimääratlust ise hindama õppima.

Algastme maalimiskogemuse meenutamine. Teadlikum värvikasutus nende eripärade ja väljendusvõimaluste mõistmise kaudu. Värv ja vormi kaudu teatud elamustele adekvaatse väljenduse otsimine. Värvide väljendusväärtuse tunnetamine. Isikliku “stiili” järkjärguline leidmine objektiiuvestest asjadest lähtudes. Refleksioon toimub enamaltjaolt kunstiõpetuses, õpilastööde vaatlemine aga maalimises; see peab kaasa aitama sisu ja vormi tunnetamisele, kujundusvahendite toimele, sõnumi loetavusele ja selle väljendusjõule.

Õppesisu

Probleemiasetused ja tööprotsessid peavad õpilased ise leidma. Õpetaja peab pakkuma abi otsustamisraskuste korral ja andma temaatilist, tehnilist, kujunduslikku ja organisatsioonilist nõu. Õpilastele peab andma võimalust ka mahukamaid ülesandeid valida ja oma ettekujutuse järgi täita. Valikuvõimalust peab kasutama kontsentreerumiseks ja süvenemiseks.

- põhiharjutused üksikute värvide eripära mõistmiseks
- vastandlikud värvikõlad (soe – külm, duur – moll jne.), kolmkõlad
- laiendatud värviõpetuse harjutused
- vastandlikud teemad, puhtast värvielamusest
- loodus- ja maastikumeeleolud, must-valgete (näit. Düreri, Rembrandti, Munchi jt.) tööde muutmine värvifantaasiateks (värvifantaasia areng motiivi abil kui vaba maalifantaasia arengu alus).
- puu- ja lillestuudiumid (näit. puud päikesepaistes, tormis, vihmas)
- Goethe harmoonia- ja disharmooniaõpetuse rakendamine
- teatud hingeliste protsesside ümberpanek värvi ja vormi: rõõm – kurbus, adagio – allegro
- pea kujutamine; inimese näokujutamise erinevad võimalused
- kunstiajalooliste näidete vaba järeletegemine, näit. impressionistid – ekspressionistid

17.6.2. PLASTILINE KUJUNDAMINE

Õppe-eesmärgid

Voolimisõpetus on seotud töödega varasematest aastatest. Taas on oluline arendada käelist osavust, töötada asjalikult erinevate materjalidega, lisaks aga süveneda “mitte kindla sihiga” kunstilisse tegevusse. Loovprotsess kui selline saab elamuseks. Noorukile peab pakkuma võimalust kogeda nii kunstiliste vahendite omi seadusi kui ka vabadust väljendustahtes.

Voolimisõpetusel mõjub avardavalt ja diferentseerivalt õpilase hingeelule. Samas soodustatakse loomisrõõmu.

10. klass

Juhtmotiivid

Õpilane peab veelkord tutvuma plastilise vormimise põhialustega ja kogema sealjuures erinevaid pinnavorme.

Plastiliste kvaliteetide tunnetamine

Vormide tajumine seest- ja väljastpoolt kui õpilase uus kogemusvaldkond. Orgaanilise vormi eristamist anorgaanilisest

Õppesisu

Plastiliste põhielementide proovimine modelleerimissaviga reljeefis, näiteks:

Tasapinnalised kompositsioonid

Kompositsioon väljapoole ja sissepoole kumerduvate pindadega

Pehmed ja teravate servadega vormid

Katse leida terviklik kompositsioon kindlaksmääratud vormikeeles.

Õpilasele püütakse vahendada ümbritseva ruumi reaalsust.

Kera (iseendas puhkav vorm)

Täisplastika modelleerimine, mis ei pea olema mitte ainult igast küljest rahuldavalt vaadeldav, vaid mis on mõeldud täisplastiliselt. Nagu reljeefi puhulgi, lähtutakse reeglina plastilis-geomeetristest põhivormidest. Neid põhivorme saab edasi arendada kuni loomavormideni. Võimalusel käsitletakse siinjuures ka sobivaid motiive kunstiajaloost.

Tehnikad: Savist tööd, massiivis või ka keraamikatehnikas

11. klass

Juhtmotiivid:

Pärast plastiliste põhielementide harjutamist 10.klassis võib 11.klassis olla plastikas esiplaanil esiteks vormi liikumine ja teiseks vormi hingeline väljendusjõud.

Õppesisu

Plastiline vorm kui liikumise väljendus

Vormi liikumine kui masside laagerdumine

Üleminek staatilistelt geomeetristelt vormidelt dünaamikale kui “näivusele”

Rida plastikat, mille üksikud staadiumid kujutavad liikumist (näit. langevad tilgad, kasvamisvormid jne.)

Vormimuundused: variatsioon – metamorfoos (võimalik ka 12.klassis)

Orgaanilise liikumise muundamine kunstiliseks vormiks

Plastiline vorm kui hingeline väljendus

Üksikute, hingeliste žestide jaoks otsitakse vastavaid plastilisi väljendusi

Kujutatakse polaarseid tundeid (näit. kurbus – rõõm)

Kahe vormi vestlus

Abstraktne vorm võib minna edasi konkreetseks – motiiviliseks

Käsitleda inimese kuju kui väljendusekandjat. Lisaks vastavad kunstiajaloolised impulsid (keskaegne plastika, Chartres' portaalifiguurid, ekspressionistlik plastika, näit. Barlach, Kollwitz, abstraktne plastika, näit. Arp, Bill, Moore).

Tehnikad:

Esimesed visandid tehakse tavaliselt savist (tervikmassist või keraamikatehnikas); hiljem ka teiste materjalidega

Puulõiked

Töö teiste materjalidega (vastavalt kooli võimalustele)

12. klass

Juhtmotiivid:

Plastikaga tegeledes peab õpilane jõudma teatud küpsuse ja iseseisvuseni, kusjuures tal on võimalus arendada vaba ümberkäimist tundmaõpitud vormidega.

Naturalistlike vormide muutmise kunstiliseks tervikuks, lihtsustamine, stiliseerimine

Üksikute vormielementide kokkuvõtmine ühtseks tervikuks, näit. rosetid, reljeefid

Töö individuaalsete väljendusvõimaluste kallal

Õppesisu

Plastika kui vaimse intensiooni väljendus.

Seda teemat saab käsitleda näiteks inimpea või kujudegrupi teostamisel. Püütakse kujundada vormist individuaalsust. Kipsi valamine reljeefi negatiivvormi, et saada positiiv, reljeefilt ruumipinnale, täisplastikani

näoproportsioonid kui väljendusekandjad

Füsiognoomia kui inimese meeleolude peegel

Teatrimaskid, traagiline mask, koomiline mask

Autoportree

Polaarsete peakujude vastandamine, näoväljendused; mees – naine, vana – noor, ilus – inetu, naerev – nuttev jne.

Teine lähtepunkt jõudmaks peade plastilise kujundamiseni, võib olla suur plastiline teema “Metamorfoosid”.

Kõigi nimetatud harjutuste puhul toimub töö ajal või lõpus põhjalik ühine loomingu vaatlemine.

Tehnikad:

savist modelleerimine

kipsitehnikad

kipsi valamine

17.6.3. KUNSTIAJALUGU

10. klass

Õppe-eesmärgid ja juhtmotiivid

Teemadeks kujutavad kunstid, maalikunst, plastika, arhitektuur. Õpilane peab hakkama nägema teoste ilu kõrval ka sisu. Tähtis on kõnelda vormi- ja kontseptsiooniküsimustest.

Impressionismi, abstraksionismi ja moodsa kunsti sisu tundmaõppimine. Kunstniku mõttelaadi ja vabade väljendusvormide esile toomine peab avama noore inimese hinge, et siseneda uusaja ja uusima aja kunstimaailma.

Õppesisu

Klassitsismi ideoloogilisus, romantismi kergus, realismi tõelisus, impressionismi tundelisus, juugendi vormikõne, sümbolismi dekoratiivsus, moodsa kunsti (fovism, ekspressionism, abstraksionism, kubism, futurism, sürrealism, naivism, popkunst) mitmepalgelisus annab hea ülevaate kunstiajaloo arengust.

17.6.4. ARHITEKTUURIAJALUGU

12. klass

Õppe-eesmärgid ja juhtmotiivid

Vastavalt 12.klassi põhiteemale – arhitektuur, luua ülevaade .

Alles 12.klassis saab õpilane tõsiselt aru arhitektuurist tervikuna. Arhitektuuri vaadeldakse universaalse kunstina , mis hõlmab ja intrigeerib ülejäänud kunste nende valdkonnas.

Õppesisu

Arhitektuuri vaadeldakse lähtuvalt selle erilisest kohast kunstide seas, mille arengut käsitletakse kolmelisest aspektist: kunstiline kujundus , tehniline konstruktsioon ja sotsiaalne funktsioon. Arhitektuuri arengukäigu läbi peab näitama inimkonnaarengu kultuuri- ja teadvusajaloolisi astmeid kaasajani. Põhjalikumat käsitlust nõuab küsimus kunsti mõttest ja olemusest. 12. klassi kava võib rikastada üks kunstireis. Vältimaks paljast kunstitarbimis- turismi, on oluline ise kaasa lüüa – kas joonistades või praktiliselt osaleda mõnes väiksemas ehitusprojektis. Oluline on teha ka üks uurimustöö ühe ehitise kohta.

Taotletavad õpitulemused

Gümnaasiumi lõpetaja:

- tunneb põhilisi kujutava kunsti ning muusika stiile
- oskab kirjeldada ja iseloomustada olulisemate kunstiteoste põhitunnuseid
- tunneb kunsti- ning muusikaajaloo seoseid inimkonna ajaloolise arenguga
- teab eri kunstiliikide tähtsamaid esindajaid